

УДК 336,14:005(477):[33-049.5:336-049,5
DOI: 10.31891/2307-5740-2018-264-6(1)-266-273

КАРПЕНКО Л. М.

Національний університет державної податкової служби України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МОДЕЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМУ БЮДЖЕТНОГО УПРАВЛІННЯ В КООРДИНАТАХ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті автор приділяє увагу питанням систематизації інструментальної бази моделювання механізму бюджетного управління в координатах системи економічної безпеки та розробки стратегічних програм розвитку території. Інтегрує теоретико-методологічний базис з інструментально-технологічним забезпеченням для розбудови ефективного механізму бюджетного управління в умовах глобалізаційних змін. Проведений аналіз за обраною проблематикою дослідження забезпечує концептуальною базою процесне моделювання механізму бюджетного управління в координатах системи економічної безпеки; формує платформу розбудови бюджетного та податкового механізмів. Перспективами подальших досліджень виступає вдосконалення питань щодо механізму ефективного функціонування бюджетної сфери та здійснення інтегрованого управлінського аналізу.

Ключові слова: бюджетне управління, бюджетний механізм, податковий механізм, органи управління бюджетом, структура бюджетного управління, державний бюджет, державна фіскальна служба, державний борг.

KARPENKO L.

National University of the State Fiscal Service of Ukraine

CONCEPTUAL MODELING BASES OF THE BUDGET MANAGEMENT MECHANISM IN ECONOMIC SECURITY SYSTEM COORDINATES

In the article the author pays attention to the systematization of the instrumental base of the modelling of the budget management mechanism in the coordinates of the system of economic security and the development of strategic territorial development programs. Integrates the theoretical and methodological basis with instrumental and technological support for the development of an effective mechanism of fiscal management in the context of globalization changes. The analysis carried out on the chosen research problem provides a conceptual basis for the process modelling of the budget management mechanism in the coordinates of the system of economic security; forms a platform for the development of budget and tax mechanisms. Prospects for further research are the improvement of issues related to the mechanism of effective functioning of the budget sphere and the implementation of integrated management analysis. It can be argued that the budgetary mechanism is an integral part of the financial mechanism. As a component of the overall system of economic management, the budget mechanism reveals the nature of the economic system as a whole. In quantitative and qualitative terms, the budget mechanism is determined by the amount of financial resources that are accumulated and spent at the appropriate levels of economic management, technology mobilization and use. Budget support is implemented through the use of methods of budget financing, lending, etc. Each of these methods has its own peculiarities of their application in practice. Budget financing takes into account the conditions for determining the amount of funding, the frequency of transfer of funds, the rates of expenditure for a specific type of expenditure, etc. In order to finance appropriate measures or programs, it is necessary to work out and legally establish forms of resource mobilization through taxes, fees and other payments. The implementation of the proposed measures will promote the practice of auditing as a form of public financial control, and, based on its results, recommendations for a budgetary institution aimed at improving the system of management of the budget available in it.

Key words: budget management, budget mechanism, tax mechanism, budget management groups, structure of budget management, state budget, state fiscal service, state debt.

Постановка проблеми. Ефективне бюджетне управління в координатах системи економічної безпеки неможливе без прогнозування процесу управління та його наслідків. Сучасні умови невинного розвитку суспільства, загострених суперечливою реалізацією соціально-економічних процесів і політико-адміністративних реформ в Україні, обумовили необхідність застосування вдосконалених методологічних підходів до формування механізмів бюджетного управління крізь призму державного управління. Оскільки процес управління фактично являє собою постійний повторюваний процес прийняття і реалізації рішень, то застосування концептуальної методології моделювання механізму бюджетного управління у контексті застосування низки методів дають можливість сконцентрувати увагу на найбільш істотних і мінливих взаємозв'язках та закономірностях, які дозволяють спроектувати систему управління бюджетним процесом у координатах економічної безпеки країни.

Державний бюджет є однією із головних ланок фінансової системи, в якому сконцентрована значна частина національного доходу. Достатнє наповнення дохідної частини державного бюджету є чинником, який відображає рівень економічного розвитку країни, потенційні можливості євроінтеграційного простору, забезпечуючи економічну та соціальну стабільність і належний життєвий рівень населення [1, с.166].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методичні засади та проблематика адміністрування бюджетним та податковим процесами представлені в працях В. Андрушенка, В. Базилевича, Т. Бондарук, П. Воронжака, В. Гейця, Є. Дейнека, Л. Карпенко, Л. Коваленко, Ю. Кравченко, І. Луїної, В. Опаріна, Н. Хрущ, В. Шевчука та інших українських науковців. Однак окремі питання, зокрема, моделювання ефективного механізму управління бюджетним процесом в координатах економічної

безпеки країни та розробки концептуальних засад за критерієм оптимізації потенціалу країни залишаються недостатньо дослідженими. Виникає потреба вдосконалення та розширення дослідження цієї проблематики.

Мета роботи полягає у дослідженні питань систематизації інструментальної бази моделювання механізму бюджетного управління в координатах системи економічної безпеки та розробки стратегічних програм розвитку території.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державний бюджет є однією із головних ланок фінансової системи, в якому сконцентрована значна частина національного доходу. Достатнє наповнення дохідної частини державного бюджету є чинником, який відображає рівень економічного розвитку країни, потенційні можливості євроінтеграційного простору, забезпечуючи економічну та соціальну стабільність і належний життєвий рівень населення.

Бюджетний механізм – комплекс розроблених й законодавчо закріплених у державі форм і методів створення та використання фінансових ресурсів для регулювання соціальних і економічних процесів, а основною ціллю цього регулювання є фінансове забезпечення темпів і пропорцій розвитку економіки та соціальних гарантій населенню [2].

На сьогодні відсутня в економічній літературі єдина думка щодо трактування категорії «фінансовий механізм». Фінансовий механізм у працях провідних західних учених не розглядається як окремий об'єкт, але ґрунтовно вивчаються фінансові методи впливу на державу, підприємство та суспільство.

Розроблена українськими вченими структура фінансового механізму має найбільшу логіку судження про неї. Такі вчені, як К.В. Павлюк та О.Д. Василик зазначають, що «згідно зі структурою фінансової системи фінансовий механізм поділяється на такі складові: фінансовий механізм підприємств, організацій, установ; бюджетний механізм; страховий механізм тощо» [3].

Таким чином, можна стверджувати, що бюджетний механізм є невід'ємною складовою фінансового механізму. Як складова ланка загальної системи управління економікою бюджетний механізм розкриває характер економічної системи в цілому. В кількісному та якісному вимірі бюджетний механізм обумовлюється обсягом фінансових ресурсів, що накопичуються і витрачаються за відповідними рівнями господарського управління, технологією мобілізації і використання.

Велике значення набуває правильність обраної технології цих процесів, а саме суб'єкт і об'єкт мобілізації та витрачання фінансових ресурсів, показники, ставки, норми, санкції, пільги (весь інструментарій здійснення руху фондів грошових коштів). В бюджетному механізмі варто виділити дві основні функції: забезпечення та регулювання економічних і соціальних процесів у державі.

Реалізується бюджетне забезпечення через використання методів бюджетного фінансування, кредитування тощо. Кожний з цих методів має свої особливості застосування їх на практиці.

Бюджетне фінансування враховує умови визначення обсягів фінансування, періодичність передачі коштів, норми витрат на конкретний вид витрат та ін. Під час кредитування звертається увага на умови надання кредитів. Для того, щоб профінансувати відповідні заходи чи програми, слід відпрацювати та законодавчо встановити форми мобілізації ресурсів за допомогою податків, зборів та інших платежів.

Структура бюджетного механізму представлена на рис. 1.

Рис. 1. Структура бюджетного механізму

(джерело: власна розробка автора)

Податковий механізм – вагомий складова бюджетного механізму. Він нерідко розглядається як самостійна ланка фінансового механізму [4]. Бюджетне регулювання можна охарактеризувати як метод

виконання функцій управління економічними і соціальними процесами. Держава, використовуючи їх через встановлення форм і методів накопичення фінансових ресурсів та використання, стимулює або локалізує певні явища і процеси. Держава, виділяючи кошти на розвиток економіки, стимулює розвиток таких виробництв, які в умовах ринку не можуть забезпечити свій розвиток за рахунок власних ресурсів.

У цілому бюджетний механізм – це принципова схема практичного використання бюджетних коштів в економіці держави та їх впливу на відповідні процеси [4]. Однак, бюджетний механізм має власні відмінності у практичному застосуванні на рівні держави, суб'єктів господарювання чи верств населення.

Економічна природа бюджетного механізму визначається двома підходами.

Перший підхід: *бюджетний механізм* – процес функціонування самих бюджетних коштів, а саме відображення внутрішньої організації функціонування фінансових ресурсів.

Другий підхід: *бюджетний механізм* – це сукупність методів і форм, інструментів та важелів впливу на стан і розвиток економіки, а отже, відображення зовнішньої дії функціонування бюджету і фінансових ресурсів як фактора впливу на стан економіки [5].

Узагальнюючи теоретичний матеріал, можна стверджувати, що бюджетний механізм – це сукупність форм і методів формування та використання бюджетних ресурсів, що застосовуються з метою впливу на економічний і соціальний розвиток суспільства.

Управління бюджетом, як і кожна система управління, має взаємопов'язані частини (рис. 2).

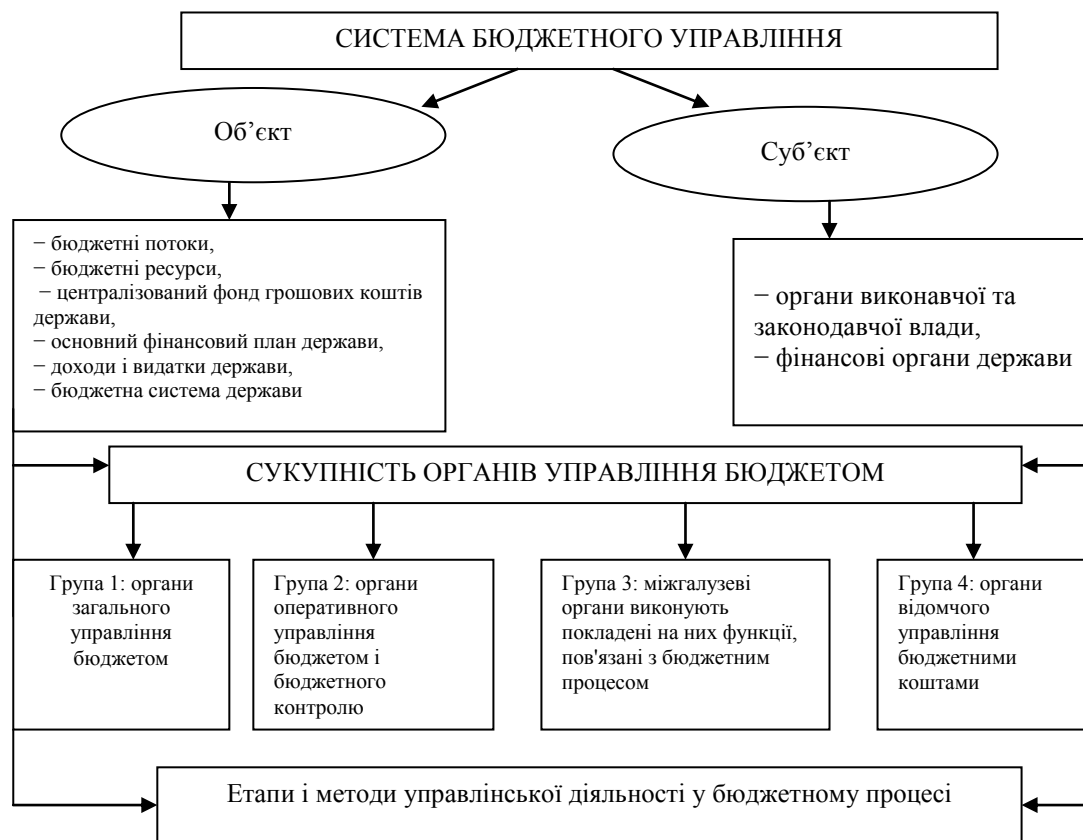

Рис. 2. Складові системи бюджетного управління

(джерело: власна розробка автора)

Система органів управління бюджетом досить розгалужена. Виділяють чотири групи органів управління бюджетом:

1. Органи загального управління бюджетом, зокрема, законодавчої та виконавчої влади (оскільки бюджет як основний фінансовий план держави затверджується у вигляді закону, відповідно Верховна Рада є провідним органом в управлінні бюджетом; органи виконавчої влади забезпечують підготовку проекту бюджету і його виконання).

2. Органи оперативного управління бюджетом і бюджетного контролю. До них належать фінансовий апарат держави (Міністерство фінансів України, Рахункова палата України, Державна казначейська служба України, Державна фіскальна служба України, Державна фінансова інспекція України) та органи міжгалузевого та галузевого управління бюджетом [6–8].

Міністерство фінансів України складає проект державного бюджету; організує виконання державного бюджету; проводить методичну роботу з питань бюджетного планування; розробляє стратегію щодо внутрішніх і зовнішніх запозичень держави, погашення та обслуговування державного боргу; контролює виконання державного бюджету, складає звіт про його виконання тощо.

Рахункова палата України є органом зовнішнього позавідомчого контролю за бюджетним процесом та здійснює контроль за своєчасним виконанням Державного бюджету України, додержанням чинного законодавства в галузі бюджетної політики.

Державна казначейська служба України здійснює: організацію касового виконання державного і місцевих бюджетів та контроль за цим процесом; фінансування видатків державного і місцевих бюджетів; управління наявними коштами державного і місцевих бюджетів, веде бухгалтерський облік усіх операцій з виконання державного і місцевих бюджетів та складає звіт про їх виконання; попередження учасників бюджетного процесу про неналежне виконання бюджетного законодавства тощо.

Державна фіскальна служба України – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізацію державної політики з адміністрування єдиного внеску, забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Державна фінансова інспекція України є центральним органом виконавчої влади, здійснює контроль за цільовим використанням коштів державного і місцевих бюджетів; складанням бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання; станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів; усунення виявлених недоліків і порушень тощо.

3. Міжгалузеві органи виконують покладені на них функції, пов'язані з бюджетним процесом. До них відносять Національний банк України, Фонд державного майна України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Генеральну прокуратуру України, Міністерство внутрішніх справ України, органи юстиції та нотаріальні контори, органи державної інспекції з контролю за цінами, різного роду природоохоронні органи та інспекції та інші.

Ці органи пов'язані з бюджетом стосовно формування доходів, оскільки їм надано право нараховувати і стягувати певні платежі (державне мито) і штрафні санкції (штрафи за порушення митних правил, за порушення екологічного законодавства, користування водними лісовими та іншими природними ресурсами), а також стосовно використання бюджетних коштів.

4. Органи відомчого управління бюджетними коштами, до яких відносять управлінські структури, насамперед, галузеві міністерства та відомства, підприємства, організації, установи, керівники яких наділені функціями розпорядників бюджетних коштів, отримують грошові кошти із бюджету і здійснюють фінансування підвідомчих підприємств, організацій, установ та інших структур (несуть відповідальність за їх цільове використання).

Далі вважається доцільним зосередити увагу на питаннях фінансового забезпечення в координатах економічної безпеки країни. Основою ефективного функціонування бюджетної сфери є фінансове забезпечення. Бюджетні установи практично не мають власних доходів і свою діяльність здійснюють за рахунок коштів відповідних бюджетів. Отже, основною формою фінансового забезпечення бюджетних закладів є бюджетне фінансування, під яким прийнято розуміти безповоротний, безвідплатний відпуск коштів з державного та місцевого бюджетів на виконання загальнодержавних функцій, функцій місцевого самоврядування та забезпечення функціонування бюджетних установ та організацій. Основним методом бюджетного забезпечення є кошторисне фінансування. Розглядаючи поняття «кошторисне фінансування», більшість вітчизняних вчених трактує його з точки зору забезпечення витрат бюджетних установ за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Ринкові засади передбачають принципово інші, ніж раніше, підходи до організації фінансового забезпечення діяльності бюджетних установ, що характеризується поєднанням бюджетного фінансування з розвитком послуг і виконанням робіт за договорами з підприємствами та організаціями на платній основі [3].

У свою чергу, вчені для вирішення поставленої проблеми пропонують нові напрямки та дієві способи коригування потоків фінансових ресурсів. Через проблеми з фінансуванням бюджетних установ західні країни світу були змушені запроваджувати в бюджетний процес прозорі технології, спрямовані на якісні перетворення у сфері бюджетного фінансування. Головною метою запровадження цих технологій було планування реальних показників та запобігання негативних наслідків під час фінансування бюджетних установ [9].

Теоретичний екскурс обираної проблематики дозволяє погодитись з думкою багатьох вчених, але на думку автора в сучасних умовах все більшого значення набуває необхідність побудови ефективної організації розподілу взаємовідносин між державним та місцевим рівнями в питаннях фінансування бюджетних установ з урахуванням особливостей їх діяльності. Так вважаємо, що основними напрямками є:

- збільшення фінансування конкретних установ;
- оптимізація діючої мережі одержувачів бюджетних коштів, що являє собою упорядкування і раціоналізація мережі підвідомчих установ;
- створення асоційованих структур (державно-суспільних, суспільно-державних), котрі забезпечуватимуть пошук додаткових джерел фінансування.

Слід підкреслити, що необхідно вводити в дію нові форми фінансування та удосконалювати існуючі. Такими новими формами фінансування мають бути наступні:

- конкурсне розміщення державних та місцевих грантів серед державних та недержавних некомерційних організацій;

– підписання тимчасових угод про співпрацю, в рамках яких можуть здійснюватися разові заходи або акції соціального напрямку;

– розроблення ефективної системи контролю, яка б забезпечувала цільове надходження та використання коштів бюджетними установами;

– перейняття позитивного зарубіжного досвіду фінансування бюджетних установ західноєвропейських країн.

Головними напрямками роботи з удосконалення фінансування бюджетних установ є :

– підвищення відповідальності Центральними органами виконавчої влади за проведення державної політики у відповідних галузях і сферах;

– упорядкування і раціоналізація мережі підвідомчих установ;

– суттєве скорочення кількості головних розпорядників коштів державного бюджету та переведення на казначейське обслуговування практично всіх операцій державного бюджету [10].

У бюджетній сфері залишилися ще багато нерозв'язаних проблем. Для вирішення цих проблем необхідно:

– підвищити якість основних макроекономічних показників з обов'язковим проведенням попередньої незалежної експертизи їх коректності;

– здійснити розрахунки балансу фінансових ресурсів держави та вдосконалення на цій основі бюджетно-фінансових та грошово-кредитних пропозицій економіки України;

– перейти до середньострокового бюджетного планування як основи формування державного бюджету на визначений рік;

– перейти від багатоканальної до одноканальної системи фінансування закладів, установ та організацій бюджетної сфери, а також окремих бюджетних програм, зокрема в частині передачі функцій фінансування лише одному головному розпоряднику;

– здійснити витрати державного та місцевого бюджетів виключно на конкурсній основі і децентралізацію оплати рахунків бюджетних установ.

Організація роботи органів Держаудитслужби має ґрунтуватися на таких *принципах*:

– неупередженого ставлення до об'єктів контролю під час оцінки ризиків їх діяльності;

– максимальної автоматизації процесів оцінки ризиків;

– орієнтації контрольно-ревізійної діяльності на об'єкти контролю з високим ступенем ризику;

– застосування відповідних заходів впливу до об'єктів контролю, які здійснюють правопорушення;

– забезпечення рівності і єдиного підходу до об'єктів контролю з однаковим рівнем ризику [11–14].

Додатковими підставами для включення заходів з проведення державного фінансового аудиту та інспектування до Планів роботи Держаудитслужби та її територіальних органів, окрім результатів оцінки ризиків та віднесення об'єктів контролю до певних категорій ризиковості, є наступні:

– давність проведення останнього контрольного заходу на об'єкті контролю;

– стратегічна важливість об'єкту контролю;

– закони, акти Президента України, постанови Верховної Ради України, прийняті відповідно до Конституції та законів України, акти КМУ, доручення Прем'єр-міністра України, накази МФУ, які не потребують термінового виконання без включення до планів;

– звернення правоохоронних органів, юридичних і фізичних осіб з приводу проведення ревізій та перевірок, які можливо виконати у плановому порядку.

Узагальнюючи процес визначення ризиків можна виділити наступні його етапи:

1. Створення бази даних для проведення оцінки ризиків – збір необхідної інформації із фінансової, бюджетної звітності, а також іншої інформації, отриманої від об'єктів контролю і з інших джерел.

2. Ідентифікація ризиків – поділ ризиків за ступенями (високий, середній, низький).

3. Розрахунок загального показника ризику.

4. Віднесення об'єкта контролю до відповідної категорії ризиковості.

5. Отримання результатів оцінки ризиків – формування вихідних форм в розрізі об'єктів контролю, критеріїв, ступеня важливості і категорії уваги.

6. Моніторинг і контроль ризиків – облік об'єктів контролю за категоріями уваги в динаміці для наступного аналізу і оцінки ефективності дій з мінімізації ризиків об'єктами контролю.

7. Планування діяльності Держаудитслужбою на основі оцінки ризиків.

В ході ідентифікації ризиків здійснюється:

– якісна оцінка ризиків – встановлення для кожного критерію діапазону значень, які дозволяють проведення їх якісної оцінки, виходячи з показників, отриманих за визначеним критерієм, об'єкт контролю відноситься до однієї з наявних категорій уваги;

– кількісна оцінка ризиків – порівняння критеріїв залежно від суми значень, на основі чого відбувається віднесення об'єкта контролю до тієї чи іншої категорії уваги.

Практична сторона роботи передбачає статистичний моніторинг за напрямками: державний борг та планові показники бюджетного фінансування України на 2019 рік. Проблема управління державним боргом (Public Debt Management) є однією з найгостріших проблем державного управління в Україні, яка потребує глибокого незалежного аналізу та формування оптимальних шляхів її вирішення. Надмірне боргове

навантаження, висхідна динаміка боргових показників до 2017 року, неефективна реструктуризація державного боргу у 2015 році, що створила потенціал загострення фінансових та економічних проблем у майбутньому, суттєві недоліки у сьогоdnішній політиці залучення позикових коштів і практиці їх використання – ці питання повинні бути в центрі уваги органів державної влади, наукового і експертного середовища. Без вирішення цих проблем та запровадження оптимальної системи управління державним боргом Україна не зможе позбутися перманентних ризиків фінансової дестабілізації, а отже реалізувати ефективну стратегію стійкого економічного розвитку.

Станом на кінець 2017 року абсолютна сума державного й гарантованого державою боргу становила 2141,7 млрд грн (76,31 млрд дол. США). Це більш ніж 10-трикратне зростання у гривневому виразі порівняно з його обсягом на кінець 2013 року (584,8 млрд грн, або 73,16 дол. США). Очевидно, що ключовим фактором зростання боргу у гривневому еквіваленті стала трикратна девальвація національної валюти у 2015 році. На 31.03.2018 року обсяг державного і гарантованого державою боргу становив 2053,6 млрд грн (77,37 млрд дол. США), з якого 86,3% припадало на прямий державний борг, а 13,7% – на борг, гарантований державою. В структурі зазначеної загальної суми 62,8% представлено державним і гарантованим державою зовнішнім боргом, а 37,2% – внутрішнім боргом [15; 16].

Наприкінці дослідження наведемо статистичний огляд щодо планових показників бюджетного фінансування України на 2019 рік:

- поповнення статутного капіталу уповноваженого суб'єкта господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі – 2,82 млрд грн;
- субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на підвищення якості освіти – 1,5 млрд грн;
- функціонування Фонду Президента України з підтримки освітніх та наукових програм для молоді – 1 млрд грн;
- Міністерству оборони на забезпечення живучості та вибухопожежобезпеки арсеналів, баз і складів Збройних Сил України – 1 млрд грн та на капітальний ремонт освітніх та медичних закладів, придбання медичного обладнання – 45,0 млн грн;
- забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру – 626,0 млн грн;
- субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення природоохоронних заходів на об'єктах комунальної власності – 579,7 млн грн;
- забезпечення здійснення правосуддя місцевими, апеляційними судами та функціонування органів і установ системи правосуддя – 476,2 млн грн;
- оновлення матеріально-технічної бази закладів вищої освіти – 472,8 млн грн;
- діагностика і лікування захворювань із впровадженням експериментальних та нових медичних технологій у закладах охорони здоров'я науково-дослідних установ та вищих навчальних медичних закладах Міністерства охорони здоров'я України – 312,0 млн грн;
- лікування громадян України за кордоном – 300,0 млн грн;
- ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів в лісовому фонді – 288,0 млн грн;
- медичне обслуговування працівників Національної академії наук України – 280,0 млн грн;
- здійснення природоохоронних заходів – 237,6 млн грн;
- діагностика і лікування захворювань із впровадженням експериментальних та нових медичних технологій, спеціалізована консультативно-поліклінічна допомога, що надається науково-дослідними установами Національної академії медичних наук України – 240,0 млн грн;
- апарату Міністерства внутрішніх справ на оплату праці – 250,0 млн грн, капітальні видатки – 32,8 млн грн, забезпечення поточної діяльності органів і установ – 118,8 млн грн;
- здійснення законотворчої діяльності Верховної Ради України – 207,4 млн грн;
- субвенція з державного бюджету місцевим на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних форм виховання та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа – 200,0 млн грн;
- субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво мультифункціональних майданчиків для занять ігровими видами спорту – 200,0 млн грн;
- субвенція з державного бюджету бюджетам міст обласного значення – обласним центрам та районним бюджетам на будівництво нових, реконструкцію та капітальний ремонт спортивних п'ятдесятиметрових басейнів – 200,0 млн грн;
- проектування та будівництво аеропорту "Придніпров'я" у місті Солоне Дніпропетровської області – 200,0 млн грн;
- медична субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам – 190,9 млн грн;
- субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на створення та ремонт існуючих спортивних комплексів при загальноосвітніх навчальних закладах усіх ступенів – 150,0 млн грн;
- службі безпеки на грошове забезпечення – 150,0 млн грн;
- держслужбі з надзвичайних ситуацій на матеріально-технічне забезпечення – 268,7 млн грн, комунальні послуги – 28,0 млн грн, будівництво (придбання) житла для осіб рядового і начальницького складу – 90,0 млн грн;

– реабілітація дітей з інвалідністю внаслідок дитячого церебрального паралічу – 111,2 млн грн [16].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. З метою вирішення існуючих проблем застосування державного фінансового аудиту та підвищення його статусу як основного інструменту попередження бюджетних порушень, під час оновлення правового поля та запровадження інноваційних підходів до здійснення державного фінансового контролю в контексті здійснення діяльності новоствореної Держаудитслужби необхідно:

1) проводити на постійній основі навчально-наукові заходи, що сприятимуть не лише підвищенню кваліфікації перевіряючих, а й зламленню застарілих пріоритетів здійснення ревізійної діяльності, таких як покарання за скоєні бюджетні порушення та формування принципово нового менталітету, націленого на попередження і вчасне виявлення порушень, а також надання рекомендацій керівнику щодо способів мінімізації можливих наслідків для держави та суспільства;

2) посилити роль державного фінансового аудиту як прогресивної форми контролю шляхом заміщення ревізій;

3) удосконалити діючу методологію проведення аудиту ефективності на основі принципів економічності, ефективності та результативності. Зокрема, шляхом внесення змін до Порядку проведення Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм [17], а саме доповнити частиною 3 пункт 1: «Основні принципи проведення аудиту ефективності:

– економічності – мінімізація витрат державних ресурсів;

– ефективності – отримання максимальних вигод від використання наявних державних ресурсів;

– результативності – досягнення поставлених цілей і очікуваних результатів»;

4) удосконалити методіку використання ризикоорієнтованого підходу під час здійснення державних фінансових аудитів шляхом розробки нових методик проведення фінансового аудиту, аудиту ефективності та аудиту відповідності для Держаудитслужби, доповнивши їх наступним чином:

– передбачити, що державний фінансовий аудит діяльності бюджетних установ складається з наступних етапів: ризикоорієнтоване планування аудиту, підготовка програми аудиту, дослідження бюджетних ризик-факторів та встановлення переліку ризиків діяльності конкретної бюджетної установи, визначення аудиторського ризику, встановлення обсягу необхідних процедур (суцільної чи вибіркової перевірки), безпосереднє проведення визначених процедур та звітування про результати аудиту;

– здійснювати оцінку аудиторського ризику, формулу та особливості підрахунку якого описано в наступному розділі даного дослідження, і за результатами такої оцінки визначати спосіб проведення процедур: суцільний чи вибіркового, адже здійснення такої оцінки є однією з умов проведення фінансового аудиту, аудиту ефективності та аудиту відповідності;

5) забезпечити оперативне проведення оцінки ризиків діяльності інституцій державного сектору економіки в автоматизованому режимі.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме поширенню практики застосування аудиту як форми державного фінансового контролю, та надання за його результатами рекомендацій для бюджетної установи спрямованих на удосконалення наявної в ній системи управління бюджетними коштами.

Задля побудови новоствореним органом – Держаудитслужбою – ефективного ризикоорієнтованого державного фінансового контролю діяльності бюджетних установ необхідно при плануванні враховувати всі можливі ризики. Передусім органи Держаудитслужби мають зосередити наявні трудові ресурси на забезпеченні контролю за бюджетними організаціями, в яких проводяться найбільш ризикові фінансові операції з підвищеною ймовірністю вчинення фінансових порушень. До ризикових фінансових операцій належать:

1) господарська операція об'єкта контролю, щодо якої існує ймовірність наявності ризику фінансових порушень;

2) господарська операція об'єкта контролю, щодо якої існує ймовірність її здійснення з порушенням фінансово-бюджетного законодавства України;

3) господарська операція об'єкта контролю, щодо якої існує ймовірність її здійснення з порушенням фінансово-бюджетного законодавства, або здійснення якої призвело/може призвести до втрат ресурсів внаслідок невизначеності законодавства.

У цілому, проведений аналіз за обраною проблематикою дослідження забезпечує інструментальною базою процесне моделювання механізму бюджетного управління в координатах системи економічної безпеки; формує платформу розбудови бюджетного та податкового механізму. Перспективами подальших досліджень виступає вдосконалення питань щодо механізму ефективного функціонування бюджетної сфери та здійснення інтегрованого управлінського аналізу.

Література

1. Шевчук В.О. Механізм управління бюджетними ресурсами: проблеми та перспективи удосконалення / В.О. Шевчук, Т.Г. Бондарук, Н.Ю. Мельничук // Облік і фінанси. – 2016. – № 3 (73). – С. 166–175.
2. Хрущ Н.А. Корпоративне управління в Україні: процеси формування та розвитку : [монографія] / Н.А. Хрущ. – К. : Кафедра, 2012. – 309 с.
3. Хрущ Н.А. Розробка механізму управління економічною безпекою підприємства / Н.А.Хрущ, Л.В. Ваганова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 4, т. 2. – С. 17–21.
4. Григорук П.М. Інтегральне оцінювання рівня та динаміки інноваційного потенціалу регіону / П.М. Григорук, Н.А.Хрущ // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2016. – № 3. – С. 109–129.
5. Гесьць В. М. Пріоритети соціально-економічного розвитку України та роль бюджетної стратегії в їх реалізації / В. М. Гесьць // Наукові праці НДФІ. – 2006. – Вип. 2. – С. 3–6.

6. Коваленко Л. О. Бюджетний менеджмент : навч. посіб. / Л. О. Коваленко, С. М. Зеленський, М. М. Забаштанський. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 416 с.
7. Voronzhak Pavlo. Base alternatives and the paradigm of impact investing development in the coordinates of globalization changes and euro integration. In Lidiia Karpenko, Pavlo Voronzhak (ed). Proceedings of the 4 th International Conference on European Integration 2018. Ostrava: VSBTechnical University of Ostrava, 2018, pp.659-668. ISBN 978-80-248-4169-4, ISSN 2571-029X
8. Кравченко Ю.П. Ризикоорієнтований підхід у державному фінансовому аудиті та інспектуванні діяльності бюджетних установ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Ю.П. Кравченко. – К., 2016. – 20 с.
9. Дейнеко С.В. Внутрішній контроль в умовах реформування системи державного фінансового контролю в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Ю.П. Кравченко. – Х., 2014. – 20 с.
10. Karpenko L.N. Modernization in the administration management decisions of innovative development of industry enterprises / L.N. Karpenko // Economy and management: collection of scientific works. – Vinnitsa, 2016. – V. 1 (21). – P. 109–118.
11. Tetiana, H., Karpenko, L., Fedoruk, O., Shevchenko, I., & Drobyazko, S. (2018). Innovative methods of performance evaluation of energy efficiency project. Academy of Strategic Management Journal, London, 17(2), 1–10.
12. Tetiana, H., Maryna, C., Lidiia, K., Michail, M., Svetlana, D. (2018). Innovative model of enterprises personnel incentives evaluation. Academy of Strategic Management Journal, London, 17(3), 1–6.
13. Karpenko, L., Serbov, M., Kwilinski, A., Makedon, V. & Drobyazko, S. (2018). Methodological platform of the control mechanism with the energy saving technologies. Academy of Strategic Management Journal, London, 17(5), 1–7.
14. Voronzhak P. Improvement of budgeting management at enterprises in coordinates of economic security system / P. Voronzhak // Матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф. [«Економічні перспективи підприємництва в Україні»], Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпень, 18-19 жовтня 2018 / П. Воронжак. – Ірпень : Університет ДФС України, 2018. – Ч. 1. – С. 203–205. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 119).
15. Карпенко Л.М. Міжнародний досвід вдосконалення системи державного фінансового контролю в Україні: практика застосування / Л.М. Карпенко // Матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф. [«Економічні перспективи підприємництва в Україні»], (Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпень, 18-19 жовтня 2018) / П.В. Воронжак, Л.М. Карпенко. – Ірпень : Університет ДФС України, 2018. – Ч. 1. – С. 321 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 119). – С. 136–138.
16. Богдан Т. Аналіз управління державним боргом України у I кварталі 2018 року [Електронний ресурс] / Т. Богдан. – Київ, 2018. – Режим доступу : <http://optimacenter.org/userfiles/>
17. Воронжак П.В. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування: практика застосування в Україні / П.В. Воронжак // Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжн. уч. [«Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід»], Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Одеса, 26 жовтня 2018 р. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. – С. 86–87.

References

1. Shevchuk V.O. Mekhanizm upravlinnia biudzhetyvny resursamy: problemy ta perspektyvy udoskonalennia / V.O. Shevchuk, T.H. Bondaruk, N.Iu. Melnychuk // Oblik i finansy. – 2016. – № 3 (73). – S. 166–175.
2. Khrushch N.A. Korporatyvne upravlinnia v Ukraini: protsesy formuvannia ta rozvytku : [monohrafiia] / N.A. Khrushch. – K. : Kafedra, 2012. – 309 s.
3. Khrushch N.A. Rozrobka mekhanizmu upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva / N.A.Khrushch, L.V. Vahanova // Herald of Khmelnytskyi National University. – 2014. – № 4, t. 2. – S. 17–21.
4. Hryhoruk P.M. Intehralne otsiniuvannia ravnia ta dynamiky innovatsiinoho potentsialu rehionu / P.M. Hryhoruk, N.A.Khrushch // Marketynh i menedzhment innovatsii. – 2016. – № 3. – S. 109–129.
5. Heiets V. M. Priorytety sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy ta rol biudzhetnoi stratehii v yikh realizatsii / V. M. Heiets // Naukovi pratsi NDFI. – 2006. – Vyp. 2. – S. 3–6.
6. Kovalenko L. O. Biudzhetyvnyi menedzhment : navch. posib. / L. O. Kovalenko, S. M. Zelenskyi, M. M. Zabashtanskyi. – K. : Vydavnychiy Dim «Slovo», 2011. – 416 s.
7. Voronzhak Pavlo. Vase alternatives and the paradigm of impact investing development in the coordinates of globalization changes and euro integration. In Lidiia Karpenko, Pavlo Voronzhak (ed). Proceedings of the 4 th International Conference on European Integration 2018. Ostrava: VSBTechnical University of Ostrava, 2018, pp.659-668. ISBN 978-80-248-4169-4, ISSN 2571-029X
8. Kravchenko Yu.P. Ryzkykoooriientovani pidkhid u derzhavnomu finansovomu audyti ta inspektuvanni diialnosti biudzhetyvnykh ustanov : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk : spets. 08.00.09 «Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt (za vydamy ekonomichnoi diialnosti)» / Yu.P. Kravchenko. – K., 2016. – 20 s.
9. Deineko Ye.V. Vnutrishnii kontrol v umovakh reformuvannia systemy derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk : spets. 08.00.08 «Hroshi, finansy i kredyty» / Yu.P. Kravchenko. – Kh., 2014. – 20 s.
10. Karpenko L.N. Modernization in the administration management decisions of innovative development of industry enterprises / L.N. Karpenko // Economy and management: collection of scientific works. – Vinnitsa, 2016. – V. 1 (21). – P. 109–118.
11. Tetiana, H., Karpenko, L., Fedoruk, O., Shevchenko, I., & Drobyazko, S. (2018). Innovative methods of performance evaluation of energy efficiency project. Academy of Strategic Management Journal, London, 17(2), 1–10.
12. Tetiana, H., Maryna, C., Lidiia, K., Michail, M., Svetlana, D. (2018). Innovative model of enterprises personnel incentives evaluation. Academy of Strategic Management Journal, London, 17(3), 1–6.
13. Karpenko, L., Serbov, M., Kwilinski, A., Makedon, V. & Drobyazko, S. (2018). Methodological platform of the control mechanism with the energy saving technologies. Academy of Strategic Management Journal, London, 17(5), 1–7.
14. Voronzhak P. Improvement of budgeting management at enterprises in coordinates of economic security system / P. Voronzhak // Матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф. [«Економічні перспективи підприємництва в Україні»], Natsionalnyi universytet derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy, m. Irpen, 18-19 zhovtnia 2018 / P. Voronzhak. – Irpin : Universytet DFS Ukrainy, 2018. – Ch. 1. – S. 203–205. – (Seriiia «Podatkova ta mytna sprava v Ukraini», t. 119).
15. Karpenko L.M. Mizhnarodnyi dosvid vdoskonalennia systemy derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini: praktyka zastosuvannia / L.M. Karpenko // Матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф. [«Економічні перспективи підприємництва в Україні»], (Natsionalnyi universytet derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy, m. Irpen, 18-19 zhovtnia 2018) / P.V. Voronzhak, L.M. Karpenko. – Irpin : Universytet DFS Ukrainy, 2018. – Ch. 1. – С. 321 s. – (Seriiia «Podatkova ta mytna sprava v Ukraini», t. 119). – S. 136–138.
16. Bohdan T. Analiz upravlinnia derzhavnym borhom Ukrainy u I kvartali 2018 roku [Elektronnyi resurs] / T. Bohdan. – Kyiv, 2018. – Rezhym dostupu : <http://optimacenter.org/userfiles/>
17. Voronzhak P.V. Zarubizhnyi dosvid mistsevoho opodatkovannia: praktyka zastosuvannia v Ukraini / P.V. Voronzhak // Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжн. уч. [«Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід»], Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Одеса, 26 жовтня 2018 р. – Одеса : ORIDU NADU, 2018. – С. 86–87.

Рецензія/Peer review: 18.10.2018 р. Надрукована/Printed: 06.12.2018

Рецензент: д. е. н., проф. Хрущ Н. А.